

Onderwerp initiatief raadsvoorstel focus preventieve gezondheid Nieuwegein

Datum April 2023

Initiatief raadsvoorstel 2023-194

Afzender:

Jelle Doosje (GL)
en
Emiel Holtermann
(PvdA)

Onderwerp

Initiatief raadsvoorstel focus preventieve gezondheidszorg Nieuwegein

Gevraagd besluit

1. Het college opdracht te geven om bij het vormgeven van het gezondheidsbeleid de insteek te kiezen van jeugd en jongeren en hierbij toetsbare doelen te formuleren voor de lange termijn. De doelen van dit beleid komen in ieder geval volledig terug in het omgevingsprogramma gezondheid, het jeugdbeleid en in het programma leefbaarheid en veiligheid.
2. Hierbij in te zetten op gebiedsgerichte programma's en urgentie te verlenen aan de gebieden en groepen met de grootste gezondheidsachterstanden.
3. Bij de uitwerking van preventiebeleid uit te gaan van integraal gezondheidsbeleid vanuit diverse gemeentelijke beleidsterreinen met partners uit diverse sectoren

Inleiding

Op 9 februari 2023 is er tijdens de Avond van de Stad een informatiesessie geweest over het "Omgevingsprogramma gezondheid". Het voornemen van het college is om dit programma na de zomer 2023 voor te leggen aan de gemeenteraad en de uitkomsten van de tussentijdse evaluatie van het lokale preventieakkoord hierin mee te nemen. Voorafgaand aan het aanbieden van het omgevingsprogramma willen wij dat de gemeenteraad aan het college de ambitie, de focus en de (bestuurlijke) koers voor de lange termijn meegeeft. Daarom dienen wij dit initiatiefvoorstel in.

Gewenst effect/ambitie

Gezondheid is meer dan de afwezigheid van ziekte of andere lichamelijke gebreken. Armoede, schulden, problemen rondom huisvesting, laaggeletterdheid, eenzaamheid, werkloosheid, een beperking, een lage opleiding of de kwaliteit en de inrichting van de leefomgeving hebben allemaal invloed op hoe gezond je bent en hoe gezond je je voelt. Het bevorderen van gezondheid en preventie van ziekte strekt dan ook verder dan het zorgdomein zelf. Daarbij is een belangrijke rol weggelegd voor de gemeente. Dat vraagt om een sterk gemeentelijk beleid waarbij het van belang is dat de gezondheid van de inwoner uitgangspunt is bij elk beleid (Health in all policies). Er zijn langdurige (dit gaat over decennia) en integrale oplossingen nodig over alle domeinen (w.o. welzijn en ruimtelijke ordening), waarbij de kans op een gezond leven wordt verankerd in beleid op ieder niveau en vanuit diverse sectoren van de samenleving. De gezondheidsproblematiek kan niet geïsoleerd aangepakt worden.

Deze breedte is nodig, maar heeft ook het risico in zich dat de doelen van het gezondheidsbeleid zo versnipperd raken dat er weinig significante resultaten behaald zullen worden of dat alle mooie ambities rond gezondheid ondergeschikt raken aan het eigenlijke doel van het beleidsterrein. We onderschrijven volledig de brede doelstelling van het gezondheidsbeleid, maar denken dat er naast de brede insteek ook een duidelijke focus nodig en wenselijk is.

Een duidelijke focus is nodig omdat de gezondheid van Nieuwegeiners gemiddeld minder goed is dan in de rest van de regio. In Nieuwegein zijn er meer mensen met gezondheidsklachten, zoals hart- en vaatziekten en overgewicht. Veel inwoners kiezen voor korte afstanden voor de auto als vervoermiddel i.p.v. lopen of de fiets. Er gebeurt al heel veel in Nieuwegein maar het geheel van de preventie activiteiten die we tot nu toe gedaan hebben, draagt onvoldoende structureel en langdurig bij aan het terugdringen van de Sociaal Economische Gezondheid Verschillen en het terugdringen van overgewicht, overmatig alcoholgebruik, het realiseren van een rookvrije generatie en verbetering van de geestelijke gezondheid. Dat kan beter, met meer ambitie, meer focus en daadkracht.

Ons voorstel is om vanaf nu de focus en daadkracht vooral te leggen op de doelgroep jeugd en jongeren (tot 25 jaar) waar het gaat om het gezondheidsbeleid en de integraliteit te zoeken vanuit het perspectief van de jeugd. En daarbij ons vooral te richten op die gebieden (wijken en buurten) en groepen met de grootste gezondheidsachterstanden.

Als we toe willen werken naar het verkleinen van de achterstanden in gezondheid moeten we beginnen met de jongeren, dat is de meest duurzame insteek. De doelen van het Nationale Preventieakkoord richten zich op het jaar 2040. Als we deze doelen in 2040 willen behalen, is het logisch om ons te richten op de generatie die vanaf 2040 volwassen wordt, d.w.z. de jongeren van nu. En via de insteek van jongeren bereiken we indirect ook hun ouders en alle andere inwoners van Nieuwegein. Met de insteek van de doelgroep jongeren hebben we tegelijkertijd een scope voor de langere termijn, jongeren doen er immers zo'n 18 jaar over om volwassen te worden.

Een effectieve aanpak van gezondheidsachterstanden is niet te bereiken met universeel beleid gericht op alle Nieuwegeiners. Uniforme maatregelen dragen het risico in zich dat ze vooral relatief gezonde groepen bereiken. Door maatregelen specifiek te richten op gebieden waar veel mensen met een kwetsbare maatschappelijke positie wonen, worden veel jongeren met de grootste risico's op gezondheidsachterstanden bereikt. In die gebieden is ook de grootste gezondheidswinst te boeken. Niet alleen tussen wijken zijn enorme verschillen in hoe de leefomgeving de gezondheid beïnvloedt, ook binnen wijken is er een grote diversiteit in de samenstelling van de inwoners en zullen de behoeften verschillen. Dit betekent dat beleid onderscheid moet maken tussen wijken en tussen buurten binnen een wijk, en dat er aandacht moet zijn voor diversiteit onder de bewoners.

Onze ambitie: vanaf 2041 leven alle jongeren die vanaf 2041 18 jaar worden zonder sociaaleconomische achterstand en in goede gezondheid."

Argumenten

1.1 Aansluiting bij het coalitieakkoord 'Meer voor elkaar'

In het huidige coalitieakkoord van Nieuwegein 2022-2026 is een gehele paragraaf gewijd aan de gezonde stad. Naast diverse initiatieven om door sporten gezondheid te bevorderen is een passage opgenomen over de introductie van het concept van de gezonde school. Het coalitieakkoord biedt daarnaast voldoende aanknopingspunten om meer te doen aan preventie. Op het gebied van gezondheid ontbreekt nog een scope voor de langere termijn, zoals we dat bij klimaatdoelen en woningbouwopgave wel gewend zijn om te doen. Gezondheidsachterstanden hebben complexe oorzaken die niet van de ene op de andere dag zijn ontstaan en vereisen dus ook een langdurige aanpak om weer te kunnen afnemen. Zeker omdat sommige oorzaken van de achterstanden overgedragen worden van generatie op generatie. Met dit initiatief willen wij de focus meer leggen op de langere termijn en zodoende bijdragen aan een duurzame gezonde leefomgeving in Nieuwegein.

1.2 Gezonde school

Eén van de onderdelen uit het coalitieakkoord is het concept Gezonde School. Het gezonde school concept is door een beperkt aantal scholen omarmd in Nieuwegein. Hier is nog veel gezondheidswinst (zowel mentaal als fysiek) te behalen. Wat we willen is dat dit concept breed wordt opgepakt in Nieuwegein en in samenspraak uitgerold over alle scholen (primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs) en kinderopvangcentra in Nieuwegein. Waar dit stuit op belemmeringen wordt samen met de school gezocht naar oplossingen hiervoor. Het concept Gezonde School is een prachtige en heel concrete methode om te starten. In het verlengde hiervan is uiteraard de Gezonde (school, sport en bedrijfs) kantine een belangrijk doel voor de komende jaren. En ook hiervoor geldt dat de ouderen meeprofiteren van de aanpak voor jongeren. Een mooi voorbeeld is de gezonde school van de toekomst, zoals dat in Limburg is ontwikkeld. Dit zou de moeite waard kunnen zijn om uit te werken op een van de scholen in Nieuwegein.

1.3 We hebben al 33 partners

Op 20 november 2021 heeft de gemeente Nieuwegein met subsidie vanuit het rijk een lokaal preventieplan (Samen Gewoon Gezond 2022-2026) opgesteld. Er zijn al 33 partners betrokken bij dit plan. Wellicht ontbreken er nog belangrijke partners (denk bijvoorbeeld aan partners uit het bedrijfsleven, werkgevers en het St. Antonius Ziekenhuis) maar met deze 33 partners kunnen we in elk geval starten en afspraken maken wat zij kunnen bijdragen aan onze ambitie t.a.v. jeugd en jongeren. Het helpt hen ook als we heel gericht aan hen vragen wat hun bijdrage kan zijn t.a.v. deze doelgroep.

2.1 Het bevorderen van de inrichting van een gezonde sociale en fysieke leefomgeving en het versterken van de sociale basis in wijken en buurten.

Dit zijn 2 thema's uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) waarin we preventieve gezondheid voor jeugd en jongeren prima kunnen verbinden met doelstellingen uit het integraal jeugdbeleid en het programma leefbaarheid en veiligheid. Beide onderwerpen staan nog dit jaar op de agenda van de gemeenteraad. Er wordt in het Nieuwegeinse preventie akkoord (nog) geen relatie gelegd met de fysieke leefomgeving waar juist voor jongeren veel winst te behalen valt. Ook op dit terrein kunnen we heel gericht samenwerken met onze partners. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de inrichting van een gezonde voedselomgeving, waarbij het maken van gezonde keuze gemakkelijk en betaalbaar is. Er zijn veel voorbeelden van goede preventieakkoorden in Nederland, waarbij eveneens werkgevers en het bedrijfsleven optimaal zijn betrokken bij het opstellen er van en bevorderen van gezondheid. Voor de gemeente is de GGD een belangrijke partner om hierin een rol te spelen, onder andere vanuit de afdeling jeugdgezondheid en milieu.

2.2 Altijd blijkt dat gezondheid en sociaal-economische status met elkaar samenhangen

De gezondheidsverschillen tussen mensen zijn gigantisch. Het CBS zocht het uit: Nederlanders met als hoogst genoten opleiding het vmbo leven ruim zes jaar korter dan hoogopgeleiden. Bovendien leven zij bijna vijftien jaar minder in goede gezondheid dan hun medeburgers die hbo of universiteit hebben gedaan. Laagopgeleide Nederlanders hebben bijna zes keer zo vaak diabetes, twee tot drie keer zo vaak de longziekte COPD, hebben ruim twee keer zo vaak last van chronische stress, angst of depressie, ruim tweeënhalf keer zo vaak obesitas.

2.3 Aansluiting bij participatienota 'Samen met de stad'

De inwoners van een bepaald gebied of een bepaalde wijk weten als geen ander wat hun stress geeft of wat zij juist waarderen aan hun buurt. Vaak ligt in die ervaringskennis ook de sleutel tot oplossingsrichtingen die aansluiten bij de problematiek. Het benutten van de ervaringskennis van de mensen om wie het gaat draagt bij aan een effectievere aanpak. Het is daarom enorm belangrijk de jongeren bij de ontwikkeling en uitvoering van het beleid te betrekken.

3.1 Ervaring opdoen met populatie gebonden bekostiging

Er is in Nieuwegein nog geen ervaring met populatie gebonden bekostiging. Deze wijze van financieren kan een substantiële bijdrage leveren aan het bevorderen van de gezondheid. Populatie gebonden bekostiging is een financieringswijze waarbij één integraal budget wordt verstrekt door een zorgverzekeraar. Wellicht is onze focus voor jeugd en jongeren een mooie insteek om te experimenteren met een dergelijke manier van bekostiging.

3.2 Ook binnen andere beleidsthema's primaire focus op jeugd en jongeren

Niet alles kan gevat worden in het omgevingsprogramma gezondheid, preventief gezondheidsbeleid raakt alle terreinen. Hoewel we kiezen voor een focus op jeugd en jongeren willen we ook zeker de breedte van dit vraagstuk niet loslaten. Maar ook binnen andere beleidsterreinen, zoals bijvoorbeeld het armoedebeleid, huisvestingsbeleid, mobiliteitsbeleid verdienen jeugd en jongeren bijzondere aandacht. Daarbij kan er veel impact gerealiseerd worden door bij de aanpassingen in het ruimtelijk domein ook steeds positieve gezondheid als uitgangspunt te nemen. Denk aan de straten zo inrichten dat die uitnodigen om te wandelen of fietsen en pleinen die uitnodigen om te spelen of te bewegen.

Kanttekeningen

Met het aanbrengen van focus komen anderen wellicht minder aan bod

De keuze voor de ene groep betekent dat de andere groep minder aandacht krijgt. Dit wil overigens niet zeggen dat andere groepen helemaal geen aandacht krijgen. Zo zal preventief gezondheidsbeleid voor senioren ook aandacht blijven vragen gelet op de demografische ontwikkelingen. Overigens is ook door geen keuzes te maken of focus aan te brengen, het niet gezegd dat alle groepen evenveel aandacht krijgen. Het kan zelfs zijn dat daardoor onbewust en/of onbedoeld bepaalde groepen onevenredig veel aandacht krijgen.

Door mensen te classificeren naar sociaaleconomische status, kan de gezondheidskloof worden versterkt, in plaats van gedicht

We moeten ons bewust zijn dat sociale categorieën, zoals lage sociaaleconomische status en hoge sociaaleconomische status, normatieve definities zijn en geen objectieve beschrijvingen. Mensen met een lage status worden stevast gedefinieerd als afwijkend van de norm, zowel qua gezondheid als persoonlijkheid.

We moeten dus beducht zijn voor stigmatisering. De gezondheidskloof kan alleen maar kleiner worden als je categorieën niet met mensen verwart. Wat hierin helpt is dat we er voor kiezen om in dit komende beleid qua taalgebruik gaan voor een positief waarderende insteek, zonder daarbij verschillen en achterstanden te verbloemen. En daarbij de definitie van positieve gezondheid te hanteren.

Financiële aspecten

Implementatie van dit voorstel leidt niet tot een kostenverhoging en past binnen de bestaande financiële kaders.

Communicatie aspecten

Aan de hand van het besluit zal er een persbericht worden uitgebracht waarin de besluiten kenbaar worden gemaakt. Deelnemers van het lokale preventieplan "Samen gewoon gezond 2022-2026" worden geïnformeerd.

Uitvoering

Na vaststelling van dit initiatiefvoorstel worden de besluiten uitgangspunt bij de uitwerking van het omgevingsprogramma gezondheid dat in Q3 in de raad wordt voorgelegd.

Bijlagen

1. Achtergrondinformatie bij initiatief raadsvoorstel focus preventieve gezondheidszorg
2. Open brief artsenfederatie KNMG en ruim 70 organisaties: 'Iedereen in Nederland een kans op een zo gezond mogelijk leven'
(<https://www.knmg.nl/download/open-brief-voorop-voor-gelijke-gezondheid>)
3. Notitie Samen gewoon gezond 2022-2026

Jelle Doosje
raadslid

Emiel Holtermann
raadslid

Amendement bij Initiatief Raadsvoorstel 2023-194 Focus preventieve gezondheidszorg

De gemeenteraad van Nieuwegein, in vergadering bijeen op 22 juni 2023, ter vaststelling van het initiatief raadsvoorstel 2023-194 Focus preventieve gezondheidszorg

besluit beslispunt 1 te wijzigen in:

Het college opdracht te geven om bij het vormgeven van het gezondheidsbeleid *met name het perspectief* te kiezen van jeugd en jongeren en hierbij toetsbare doelen te formuleren voor de lange termijn. De doelen van dit beleid komen in ieder geval volledig terug in het omgevingsprogramma gezondheid, het jeugdbeleid en in het programma leefbaarheid en veiligheid.

toelichting

Met deze tekstwijziging wordt aangegeven, dat andere groepen niet worden uitgesloten.

En gaat over tot de orde van de dag

GroenLinks / PvdA

Jelle Doosje / Emiel Holtermann

Meer focus op gezondheid Nieuwegeinse jeugd

Op donderdag 22 juni 2023 heeft de gemeenteraad van Nieuwegein unaniem het initiatiefvoorstel 'focus preventieve gezondheidszorg' van GroenLinks en de PvdA aangenomen. De urgentie om stevig en langdurig in te zetten op de preventieve gezondheidszorg voor de Nieuwegeinse jeugd is groot. Daar hebben de beide fracties, die van GroenLinks en de PvdA met dit initiatiefvoorstel nadrukkelijk aandacht voor gevraagd. Want de cijfers liegen er niet om: Bijna 50% van de jongeren ervaart stress en voelt zich eenzaam, 36% van de jongeren klaagt over vermoeidheid, 14% denkt wel eens aan zelfdoding, 13% van de 4-18 jarigen heeft overgewicht. Sinds de coronacrisis is het aantal jongeren tussen de 13 en 18 jaar dat wekelijks sport met 9% gedaald. De heer Doosje, GroenLinks: "Daar willen we echt tegen strijden want dit probleem is groot. Voor deze jonge mensen nu om hen te helpen, maar zeker ook voor de toekomst als deze jongeren met zulke problemen ouder worden. We kunnen nu nog ingrijpen en moeten dat ook doen".

De heer Holtermann, PvdA, vult aan: "De urgentie om hier op in te zetten is groot en vraagt om focus en een langdurige integrale aanpak met lef. Als we dat niet doen, dan blijven we aanmodderen met het financieren van kortlopende projecten, blijven mensen kortdurend aanstellen en hebben beperkte impact op de gezondheid van onze Nieuwegeinse jeugd". Er zijn veel goede voorbeelden van bewezen preventieve interventies zoals de gezonde school. Daarmee wordt programmatisch aandacht besteed aan thema's als gezonde voeding, gezonde kantine, bewegen, roken, weerbaarheid en gezonde relaties en seksualiteit. Het moet minder vrijblijvend. Ook is aandacht gevraagd voor een integrale aanpak. De voorgestelde focus in zowel het omgevingsprogramma gezondheid, het programma leefbaarheid & veiligheid als in het jeugdbeleid kan worden meegenomen. Door deze afstemming kunnen middelen efficiënter en doelmatiger worden ingezet. Iedereen in Nieuwegein verdient een kans op een zo gezond mogelijk leven, ongeacht in welke wijk je wordt geboren, naar welke school je bent gegaan of wat je inkomen is. En hiervoor is een structurele verbetering van de bestaanszekerheid van mensen noodzakelijk. Met het aannemen van dit voorstel heeft de gemeenteraad besloten meer focus aan te brengen op de gezondheidszorg van de jeugd en worden er integraal lange termijn doelen gesteld.

Niet voor publicatie:

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jelle Doosje, raadslid GroenLinks Nieuwegein via j.doosje@nieuwegeinseraad.nl of bel/App: 06-52446939

Of de heer Emiel Holtermann, raadslid PvdA via e.holtermann@nieuwegeinseraad.nl of bel/App: 06-51476036

Eventueel bijgevoegde foto's zijn rechtevrij en mogen geplaatst worden.